

МОНГОЛ УЛС ДАХЬ ХӨРШИЙН ХЯНАЛТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ, ТУЛГАМДАЖ БУЙ АСУУДАЛ

*Д.Булган. Хууль зүйн доктор (Ph.D), дэд профессор
цагдаагийн дэд хурандаа*

*Н. Амартүвшин. Цагдаа судлалын магистрант,
цагдаагийн ахмад*

Товчлол: Гэмт хэргийн статистик судалгаанаас харахад нийт гэмт хэргийн тоо сүүлийн жилүүдэд буурсан боловч зарим төрлийн гэмт хэрэг буурахгүй байгаа нь харагдаж байна. Монгол Улсад “хөршийн хяналтын хөтөлбөр” 2015 онд Нийслэлийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 126 дугаар тогтоолоор батлагдсан бөгөөд энэхүү хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг одоогийн байдлаар дүгнэж, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар төлөвлөсөн зүйл одоогоор байхгүй байгаа нь судалгааны явцад ажиглагдлаа. Тиймээс энэхүү өгүүлэгээр иргэдээс судалгаа авч, хөршийн хяналтын үйл ажиллагааны өнөөгийн байдал, түүний хэрэгжилтийг тодорхойлох, цаашид боловсронгуй арга замыг тодорхойлоход чиглэсэн.

Удиртгал. Монгол Улсын Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1-т “энэ хуулийн зорилт нь гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлын зарчим, үндсэн чиглэл, зохион байгуулалт, төрийн болон төрийн бус байгууллага, олон нийтийн оролцоог тодорхойлох замаар гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлын эрх зүйн үндсийг тогтооход оршино” гэж заасан. Мөн хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.6-т “олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн, хэрэгцээ, шаардлагад нь нийцсэн байх”¹ гэж гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлын зарчмыг тусгасан.

Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохион байгуулахдаа иргэд, олон нийтийн туслалцаа, дэмжлэгийг түшиглэх шаардлагатай бөгөөд ингэснээр гэмт хэрэг, зөрчлийн тоог бууруулах боломж бүрдэх юм. “Олон нийт-цагдаагийн хамтын ажиллагаа”-ны хөтөлбөрт “гэмт хэрэг, зөрчлийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх ажилд иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, шинэ хандлагыг төлөвшүүлэх зорилгоор 2009 онд Хууль зүй, дотоод хэргийн яам Америкийн Нэгдсэн Улсын Азийн сантай хамтран Улаанбаатар хотын эрүү, хэв журмын нөхцөл байдал хүнд, алслагдсан, хүн ам ихтэй Сонгинохайрхан, Баянзүрх дүүргийн дөрвөн хороонд “Цагдаа-олон нийтийн хамтын ажиллагаа” туршилтын төслийг хэрэгжүүлснээр гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тогтмол үйл ажиллагаатай “Иргэний зөвлөл” бий болж, тухайн газруудад гэмт хэргийн гаралт 6-28 хувиар буурсан үр дүн гарсан² гэж тэмдэглэжээ.

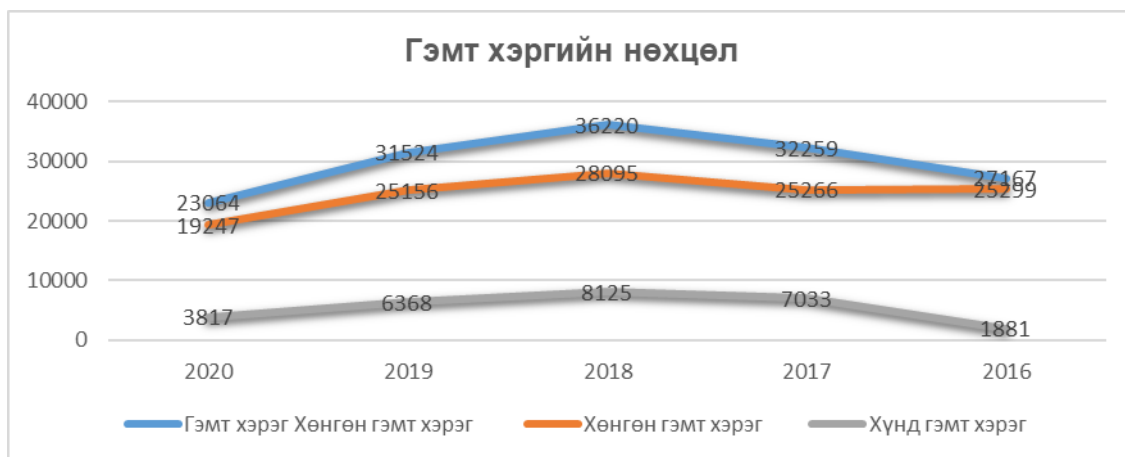
Монгол Улсад сүүлийн 5 жилийн гэмт хэргийн үзүүлэлтийг дараах хүснэгтээр үзүүлээ.

Зураг №01 Гэмт хэргийн талаарх сүүлийн 5 жилийн үзүүлэлт³

¹ Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль. 2019 он, Төрийн мэдээлэл №42

² “Олон нийт-цагдаагийн хамтын ажиллагаа” хөтөлбөр. Монгол Улсын Засгийн газрын 2011 оны 58 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт.

³ ЦЕГ-ийн статистик мэдээ.

Энэхүү графикаас харахад гэмт хэргийн үзүүлэлт 2018 онд хамгийн өндөр буюу 36220 гэмт хэрэг гарсан боловч 2020 онд 23064 буюу өмнөх оноос 26.8 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байгаа бөгөөд хөнгөн гэмт хэрэг нь нийт гэмт хэргийн 83 хувийг эзэлж байна.

Зарим төрлийн гэмт хэрэг, тухайлбал, ахуйн хүрээнд үйлдэгдэж буй гэмт хэрэг, зөрчлийн үзүүлэлтийг харьцуулан авч үзье. Цагдаагийн ерөнхий газар, Үндэсний статистикийн хорооноос гаргасан судалгаагаар улсын хэмжээнд 2020 оны эхний 3 сард 8003 гэмт хэрэг бүртгэгдсэн нь өмнөх оны мөн үеэс 1902 (19.2%)-оор, гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн 279 гэмт хэрэг бүртгэгдэж, өмнөх оны мөн үеэс 104 (27.2%)-өөр тус тус буурчээ. Тус гэмт хэргийн нийт дүнд эзлэх хувь 3.5 байгаа нь өмнөх оны мөн үеэс 0.4 пунктээр буурсан байна⁴.

Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн 279 гэмт хэргийн

- 91.0% (254) нь хөнгөн, 9% (25) нь хүнд ангилалтай,
- 48.1% нь Улаанбаатар, 51.9% нь орон нутагт,
- 41.9% (117) нь согтуугаар,
- 8.2% (23) нь эмэгтэй хүнээр,
- 86.4% (241) нь гэр, орон сууцанд үйлдэгжээ.

Цагдаагийн байгууллагад 2020 оны эхний 3 сард 545.9 мянган зөрчил бүртгэгдсэнээс гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас 3131 зөрчил шалган, 2244 зөрчлийг шийдвэрлэжээ. Өмнөх оны мөн үеэс нийт зөрчил 15.0 (71.1 мянга) хувиар, гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үүдсэн зөрчил 61.6 (1193) хувиар, үүнээс шийдвэрлэсэн нь 99.3(1118) хувиар тус тус өсжээ. Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн зөрчилд 1813 иргэн өртөж, хохирсон нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал 72.8 (764) хувиар өссөн байна. Тэдний 92.7 (1681) хувь нь эмэгтэйчүүд байна.

Бүртгэгдсэн гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үүдсэн 3131 зөрчлийн:

- 72.6% нь нийслэлд, 27.4% нь орон нутагт,
- Зөрчлийн хуулийн “5.4.4.1 зодсон;” зүйлийг зөрчсөн нь 76.6%, “5.4.4.2 хүсэл зоригийнх нь эсрэг тодорхой үйлдэл хийх, хийхгүй байхыг албадсан” зүйлийнх 18.1%, бусад холбогдох зүйлийнх 5.3%,
- 94.2% нь гэр, орон сууцанд, 5.8% нь бусад газарт,

⁴ Статистикийн тойм: “Гэр бүлийн хүчирхийлэл” ЦЕГ, ҮСХ. –УБ., 2020.

- 10 зөрчлийн ойролцоогоор 7 нь шөнө оройн 19-24 цагийн хооронд гарчээ.

Дээрх үзүүлэлтээс харахад гэмт хэрэг буурсан боловч зөрчлийн үзүүлэлт өссөн харагдаж байгаа нь шинээр батлагдсан Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хуульд заасан “гэр бүлийн хүчирхийлэл”-ийг ялгамжтай авч үзэх, хянан шийдвэрлэх ажиллагаатай холбоотой боловч ерөнхий үзүүлэлтээр нь дүгнэн авч үзвэл ахуйн хүрээнд үйлдэгддэг гэмт хэрэг, зөрчлийг бууруулахад олон нийтийн оролцоо, түүний дотор хөршийн хяналтын үйл ажиллагааг сайжруулж, хэрэгжүүлэх хэрэгцээ шаардлага байгаа нь харагдаж байна.

Монгол Улсад “хөршийн хяналтын хөтөлбөр” 2015 онд Нийслэлийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 126 дугаар тогтоолоор батлагдсан бөгөөд 2 үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, 2020 онд уг хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дүгнэхээр тусгажээ. Гэсэн хэдий ч энэхүү хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг одоогийн байдлаар дүгнэж, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар төлөвлөсөн зүйл одоогоор байхгүй байгаа нь судалгааны явцад цагдаагийн алба хаагчидтай ярилцсан ярилцлагаас харагдана.

Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэхэд хөршийн хяналтын чиглэлээр тодорхой ажлуудыг зохион байгуулсаар ирсэн ч ахуйн хүрээнд үйлдэгдэж буй зарим төрлийн гэмт хэрэг буурахгүй байгаа нь статистик судалгаанаас харагдаж байна. Мөн нийгэм, эдийн засгийн нөхцөл байдлаас улбаалан хөршийн хяналтын үйл ажиллагааны хэрэгжилт хангалтгүй, цаашид боловсронгуй болгох хэрэгцээ шаардлага байгаа нь дээрх үндэслэлээс харагдаж байна. Тиймээс энэхүү өгүүллэгээр Монгол Улсад хөршийн хяналтын үйл ажиллагааны өнөөгийн байдлыг тодорхойлохоор иргэд, цагдаагийн алба хаагчдаас судалгаа авч, түүнд дүн шинжилгээ хийж, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний саналыг боловсруулахад чиглэнэ.

Үндсэн хэсэг. Хөршийн хяналт нь оршин суугаа газрынхаа хөрш айл, оршин суугчдадаа гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн энгийн иргэдийн зохион байгуулалттай бүлэг⁵ юм. Хөршийн хяналтын зорилго нь тухайн бүс нутаг, байр, хотхоны оршин суугчид өөрсдөө аюулгүй байдлаа бий болгож, аюулгүй орчинд амьдрахад чиглэгдсэн байна. Гэхдээ гэмт хэрэг, зөрчил илэрсэн үед хөршийн хяналтын гишүүд хөндлөнгөөс оролцохгүй бөгөөд цагдаагийн байгууллагад мэдэгдэхийг уриалдаг.

Хөршийн хяналтын бүлгүүд нь хөрш айлуудын дунд үүсдэг гэмт хэрэг, зөрчилтэй холбоотой тулгамдсан асуудлуудыг хэлэлцэх, олон нийтийн болон оршин суугчдын харилцаа, эв нэгдлийг нэмэгдүүлэх, асуудлыг шийдэхэд чиглэгдсэн иргэдийн оролцоог дэмжих үүрэгтэй юм зохион байгуулалтын нэгдэл юм. Ингэснээр асуудал үүсэхээс өмнө эсвэл асуудал дөнгөж үүсэж буй үед гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх боломж бүрддэг. Үүний тулд иргэд ба хууль сахиулах байгууллага хамтран ажиллах, иргэдэд гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлын үр дүнг таниулах, гэмт хэргээс сэргийлэх олон төрлийн үйл ажиллагааг хамтран хэрэгжүүлэх шаардлагатай байдаг⁶.

Хөршийн хяналт нь хамгийн үр дүнтэй, албан бус нийгмийн хяналтыг хэрэгжүүлэх хэлбэр нь юм. Bursik and Grasmick нарын “Хөрш ба гэмт хэрэг: Олон нийтийн үр дүнтэй хяналт”⁷ гэсэн бүтээлдээ айлуудыг ямар нэгэн зохион байгуулалтад оруулахгүй бол тэдэнд хяналт тавихад хэцүү байдаг гэж бүтээлдээ дурджээ. Тэрээр хөршийн холбоог бий болгохын тулд найз нөхөд, гэр бүл,

⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Neighborhood_watch

⁶ Lab Steven P. Crime Prevention: Approaches, Practices, and Evaluations, Routledge. 2016.

⁷ Neighborhoods and Crime: The Dimensions of Effective Community Control, by Robert Bursik, Jr. and Harold G. Grasmick. New York: Lexington Books, 1993

нутаг дэвсгэрийн бизнес, сүм, сургуулийн үйл ажиллагаа, сүлжээ зэрэг нийгмийн сувгуудыг ашиглах хэрэгтэй гэжээ.

Хөршийн хяналтаар гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх гол арга нь оршин суугчид ажиглалт, тандалт хийх явдал юм. Ажиглалт хийхдээ гол нь оршин суугчдыг сайн таних нь чухал байдаг бол тандалт хийхдээ тухайн нутаг дэвсгэрийн оршин суугчдын хууль бус үйл ажиллагааг ажиглаж, цагдаагийн байгууллагад мэдээлэх үүрэгтэй байдаг. Өөрөөр хэлбэл, цагдаагийн байгууллага нь нэгэн зэрэг өөр өөр газарт гэмт хэрэг, зөрчилд хяналт тавих боломжгүй тул энгийн иргэдийг хариуцлагажуулан, тэдгээрээр дамжуулан хяналт тавих боломжийг бүрдүүлдэг юм.

Олон улсад хөршийн хяналтын хөтөлбөр нь АНУ, Их Британи, Канад, Австрали, Шинэ Зеланд болон Азийн орнуудад илүү түгээмэл хэрэгжиж байна. Хөршийн хяналтын хөтөлбөрт оролцогчдын тоог ойролцоогоор гаргах боломжтой ч оролцоог нь тодорхойлоход хэцүү байдаг. Дээрх улс орнуудад хөршийн хяналт нь олон төрлийн үйл ажиллагаатай хамтруулан хэрэгжүүлж, үр дүнд хүрдэг. Эдгээрээс заримыг нь дурдвал эд хөрөнгийг бүртгэлжүүлэх /эзнийх нь жолооны үнэмлэхний дугаараар бүртгэлжүүлж эд хөрөнгө алдагдаад хэн нэгэн олдвол эргүүлж эзэнд олгох зорилготой/ нийт хөтөлбөрүүдийн 81 хувь нь энэ үйл ажиллагааг хэрэгжүүлдэг. Гэр бүлийн аюулгүй байдлын судалгаа, гэмт хэргийг мэдээлэх, хүүхэд хамгааллын хөтөлбөр, амьдрах орчин сайжруулах, гэрэлтүүлэг нэмэх, бие хамгаалах үйлчилгээ, хөршүүдийн утасны жагсаалт хийж тараах, зохион байгуулалттайгаар тандалт явуулах зэрэг олон үйл ажиллагааг хөршийн хяналтын хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлдэг.

Хөтөлбөрийн хүрээнд гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх чиглэлийн боловсролын дэд хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх, хөршүүдийн бүлэг болгон хуваарилах, олон нийтийн арга хэмжээ зохиох, хар тамхи, мансууруулах бодистой тэмцэх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх зэрэг олон ажлыг зохион байгуулдаг байна.

Дээрх улс орнуудад хөршийн хяналтын хөтөлбөрийн хүрээд хэрэгжиж буй хөтөлбөрүүдэд хар тамхины хөтөлбөр 1990-ээд оноос шинээр нэмэгдсэн юм. Энэ нь иргэд хар тамхины эсрэг давлагаанд нэгдэж, цагдаагийн байгууллага, бусад агентлагуудтай хамтран хар тамхины хэрэглээ, наймаа, түүнээс үүдсэн асуудлуудыг бууруулах тал дээр анхаарч эхэлсэн юм. Иргэд хар тамхины талаар мэдээлэх, бусад оршин суугчдад хар тамхины хор уршгийн тухай мэдлэг мэдээлэл өгөх, хар тамхины наймаа хийж буй гэмт хэрэгтнүүдийг ажиглах, иргэдийн эргүүл хөтөлбөрт оролцох зэргээр хөршийн хяналтыг хэрэгжүүлсэн⁸.

Иргэний эргүүл нь хөршийн хяналтын гол элемент бөгөөд энэ нь тандалт хийх гол арга юм. Эргүүлийн (иргэний) зорилго нь гудамжинд сэжигтэй хүнийг ажиглах, гэмт хэргийг илрүүлэх бөгөөд үүнд оршин суугчдаас гадна сайн дурынхан эсвэл урамшуулалт иргэдийг цалинжуулан хийлгэдэг. Ихэнх эргүүл явган алхаж зарим нь хөдөлгөөнт эргүүл хийдэг. Эргүүлүүд нь гудамжинд сэжигтэй үйлдэл илрүүлбэл цагдаад утас ашиглан дуудлага өгөх бөгөөд өөр нэмэлт үйлдэл хийдэггүй.

⁸ R C Davis, A J Lurigio, D P Rosenbaum. Drugs and the community: involving community residents in combatting the sale of illegal drugs.

Хөршийн хяналтын бас нэг чухал элемент нь хамгаалалт хийх юм. Хамгийн анхан шатны хамгаалагчид бол тухайн нутаг дэвсгэрийн хууль ёсны оршин суугчид бөгөөд гэмт хэрэг, зөрчлөөс сэргийлэх иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлдэг.

Хөршийн хяналтын хөтөлбөрийн үндсэн зорилго нь гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлж, гэмт хэргийн гаралтын түвшинг бууруулах юм. Энэхүү гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажил нь юуны түрүүнд хулгай, дээрмийн гэмт хэрэг, хүчирхийллийн болон хүн амины гэмт хэргийг ч бууруулахад ч нөлөөлөх ёстой. Тус хөтөлбөрөөр хүчирхийллийн гэмт хэрэгт дорвитой нөлөөлж чадахгүй байгаа шалтгаан нь энэ төрлийн гэмт хэрэг ихэвчлэн гэр бүлийн хүрээнд эсвэл нэг нэгнээ мэддэг хүмүүсийн дунд үйлдэгдэж буйтай холбоотой. Гэмт хэрэгтэн нь тухайн нутаг дэвсгэрийн оршин суугч, хөрш байх үед ажиглалт танталт үр дүнгүй. Харин оршин суугчдыг гадны сэжигтэй этгээдээс сэргийлэхэд хөршийн хяналтын хөтөлбөр илүү үр дүнтэй байдаг гэж судлаачид үздэг.

Монгол Улсад нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2015 оны 126 дугаар тогтоолоор Хөршийн хяналтын хөтөлбөр батлагдсан бөгөөд 2015 он дуустал бэлтгэл ажил, 2016-2020 онд хэрэгжүүлэх үе шат гэсэн хоёр үе шаттай байхаар хэрэгжүүлсэн байна. Энэхүү хөтөлбөрөөр нийслэлийн иргэд өөрсдийн оршин суугаа нутаг дэвсгэрийн аюулгүй амьдрах орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх, гэмт хэрэг, зөрчлийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх зорилгоор сайн дурын үндсэн дээр нэгдэж, энэ чиглэлээр нутгийн захиргааны байгууллага болон цагдаагийн байгууллагатай хамтран ажиллах тогтолцоог бүрдүүлэхэд оршино гэж заасан.

Энэхүү өгүүллэгээр хөршийн хяналтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт, иргэд, олон нийт энэ талаар мэдээлэлтэй байгаа эсэх, иргэд, олон нийтийн оролцоог тодорхойлох зорилгоор социологийн судалгаа авч нэгтгэлээ.

1. Судалгааны ажлын үр дүн. Монгол Улс дахь хөршийн хяналтын үйл ажиллагааны өнөөгийн байдлыг тодорхойлохын тулд гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх хөршийн хяналтын хөтөлбөрт иргэдийн оролцоо хэр байгааг тодорхойлох, энэ чиглэлээр холбогдох байгууллагуудын зүгээс хийсэн ажлын чиглэл, бодлого, үйл ажиллагаанд үнэлэлт, дүгнэлт өгч, хөтөлбөрийн ач холбогдол зэргийг үнэлэх зорилготой юм.

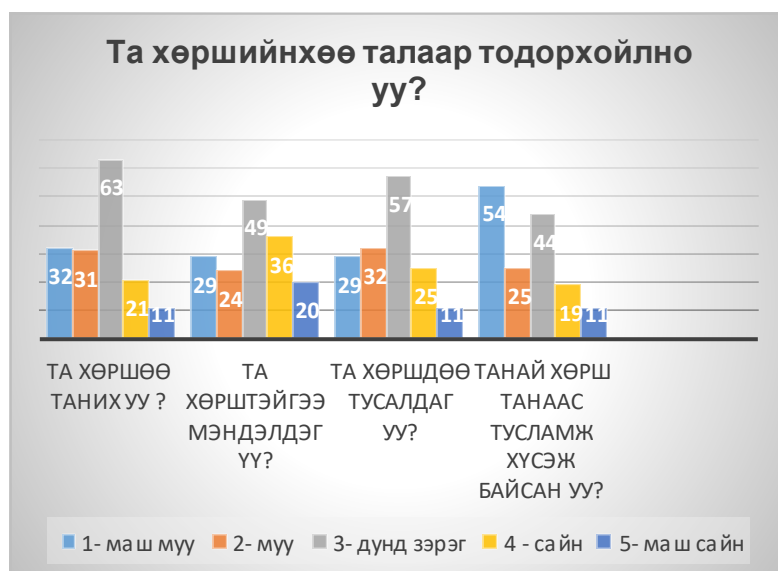
Энэхүү судалгааг Улаанбаатар хотын иргэдээс google form ашиглаж, санамсаргүй байдлаар болон фокус бүлгийн ярилцлагын аргыг ашиглан тус судалгааг авсан. Судалгааг хийхдээ судлаачийн үзэл бодлыг тусгахгүйгээр зөвхөн судалгааны үр дүнг гаргаж, нөхцөл байдлыг бодитоор тодорхойлсон.

2. Судалгаанд оролцогчдын ерөнхий мэдээлэл. Уг судалгаагаар нийслэлийн 158 иргэнээс “google form” ашиглан судалгаа авсан бөгөөд ерөнхий мэдээллийг дараах хүснэгтээр орууллаа.

<i>Үзүүлэлт</i>	<i>Үзүүлэлт</i>	<i>Давталт</i>	<i>Хувь, %</i>
Нас	18-24	11	7%
	25-30	31	19,6%
	31-36	40	25.3%
	37-42	50	31.6%
	43-50	18	11.4%
	50 дээш	8	5.1%
Хүйс	Эрэгтэй	19	12%
	Эмэгтэй	139	88%

Оршин суугаа газар	Улаанбаатар	143	90.5%
	Орон нутагт	19	9.5%
	БЗД	60	42%
	БГД	15	10.5%
	СБД	6	4.2%
	СХД	40	28%
	ХУД	17	11.9%
	ЧД	3	2.1%
	Налайх	1	0.7%
	Багануур	1	0.7%
Амьдрах газар	Багахангай		
	Өөрийн орон сууцанд	67	61.4%
	Түрээсийн орон сууцанд	6	3.8 %
	Гэр хороололд	54	34.2%
	Түрээсийн хашаа байшинд		
	Нийтийн байранд	1	0.6%

3. Хөршийн хяналтын талаарх иргэдийн үнэлгээ. Судалгаагаар иргэд оршин суугчид бие

биенээ таньдаг эсэх, өөр хоорондоо тусалдаг эсэх, хөршүүдийн хоорондын харилцааны өнөөгийн байдлыг тодорхойлохоор 7 асуулт бүхий асуулт боловсруулсан. Эхний асуулт буюу та хөршөө таних уу гэсэн асуултад муу, маш муу танина гэж 63, дунд зэрэг гэж 63, сайн, маш сайн гэж 32 хүн хариулсан байна. Эндээс харахад 126 хүн буюу 79.7 хувь нь хөршөө танихгүй, зүс мэдэх буюу дунд зэрэг мэддэг болох нь харагдаж байна. Мөн Та хөрштэйгээ мэндэлдэг үү гэсэн

асуултад муу, маш муу гэж 53, дунд зэрэг гэж 49, сайн, маш сайн гэж 56 хүн тус тус хариулжээ.

Эндээс харахад 66.4 хувь нь бие биетэйгээ мэндэлдэг болох нь харагдаж байна.

Та хөршдөө тусалдаг уу гэсэн асуултад сайн, маш сайн тусалдаг гэж 36, тусалдаггүй гэж 61, дунд зэрэг гэж 87 хүн тус тус хариулжээ. Мөн танай хөрш танаас тусламж хүсэж

байсан уу гэсэн асуултад үгүй гэж 79, дунд зэрэг гэж 44, тийм гэж 30 хүн хариулжээ. Эдгээр хариултаас харахад хөршүүд харилцан бие бие дээ тусламж хүсдэггүй болох нь харагдаж байна. Оршин суугч, иргэдээс тухайн амьдарч байгаа олон нийт, иргэдийн хамтын ажиллагаа, олон нийтийн арга хэмжээнд оролцдог эсэхийг асуухад муу, маш муу оролцдог гэж 84, дунд зэрэг гэж 41 хүн хариулжээ. Ийнхүү дээрх асуулгыг дүгнэн үзвэл саахалт айл, хөршүүд бие биенээ төдийлөн сайн мэддэггүй, хүнд хэцүү үед бие биедээ туслах боломж бага, хөршүүд олон нийтийн арга хэмжээнд оролцдоггүй, хөршүүд гэмт хэрэг, зөрчилд холбогдох нь бага, цагдаагийн байгууллагад мэдээлэл төдийлөн өгдөггүй байна.

Та “хөршийн хяналт” гэдэг ойлголтод юуг хамааруулан ойлгож байна вэ? гэсэн асуултад

сайн дурын нийгэмлэгийн үйл ажиллагаа гэж 13 хүн буюу 8 хувь, СӨХ-ийн үйл ажиллагаа гэж 6 хүн буюу 4 хувь нь, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай ойлголт гэж 59 хүн буюу 38 хувь, цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаа гэж 1 хүн буюу 0.6 хувь, иргэд, цагдаагийн байгууллагын хамтын үйл ажиллагаа гэж 41 буюу 27 хувь, энэ талаар сонсож байгаагүй гэж

34 хүн буюу 22 хувь нь хариулсан байна. Эндээс харахад судалгаанд оролцогчдын 35 хувь нь хөршийн хяналтын талаар мэдэхгүй бол 65 хувь нь гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, иргэд, цагдаагийн байгууллагын хамтын үйл ажиллагаа гэж хариулжээ. Өөрөөр хэлбэл, хөршийн хяналтын талаар иргэдийн дийлэнх хувь мэддэг болох нь харагдаж байна.

Таны оршин суугаа газарт “хөршийн хяналт”-ын үйл ажиллагаа хэрхэн явагдаж байна вэ? гэсэн

асуултад манай дүүрэг хороонд хөршийн хяналтын үйл ажиллагаа хэрэгждэг эсэх талаар мэдэхгүй гэж 102 хүн буюу 65 хувь, хөршийн хяналтын үйл ажиллагаа сайн хэрэгждэг гэж 10 хүн буюу 6 хувь, хөршийн хяналтын үйл ажиллагаа дунд зэрэг гэж 13 хүн буюу 8 хувь,

хөршийн хяналтын үйл ажиллагаа хэрэгждэггүй гэж 31 хүн буюу 20 хувь нь хариулжээ. Эндээс харахад 85 хувь нь хөршийн хяналтын үйл ажиллагааг хэрэгждэггүй ба энэ талаар мэдэхгүй гэж хариулсан нь хөршийн хяналтын үйл ажиллагааны хэрэгжилтийг үнэлэх боломжгүй болох нь харагдаж байна.

Та “хөршийн хяналт”-ын үйл ажиллагаанд оролцож байсан уу? гэсэн асуултад би хөршийн хяналтын гишүүн гэж 4 хүн буюу 3 хувь, хөршийн хяналтын үйл ажиллагаанд оролцдоггүй гэж 38 хүн буюу 25 хувь, оршин суугаа газарт хөршийн хяналтын үйл ажиллагаа хэрэгждэггүй гэж 110 буюу 72 хувь нь хариулсан байна. Эндээс харахад судалгаанд оролцогчдын 97 хувь хөршийн хяналтын үйл

ажиллагаанд оролцож үзээгүй болох нь харагдаж байна.

Таны оршин суугаа газрын Засаг дарга, Цагдаагийн байгууллага, СӨХ-оос “хөршийн хяналтын бүлэг”-ийн үйл ажиллагааны талаарх танилцуулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж байсан уу? гэсэн асуултад тийм гэж 8 хүн буюу 5.1 хувь, үгүй гэж 148 буюу 94.9 хувь нь хариулсан байна. Эндээс харахад хөршийн хяналтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх алба хаагчдаас хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ нь иргэдэд хүртээмжгүй байгаа нь харагдаж байна. Хэрэв тийм гэж хариулсан бол ямар арга хэмжээнд та оролцож байсан бэ? гэсэн асуултад судалгаанд оролцогчид хариулаагүй байна.

Хөршийн хяналтын үйл ажиллагааны талаарх хагас жилийн тайлан, мэдээллийг сонсож, хүлээн авч байсан уу? гэсэн асуултад үгүй гэж 149 буюу 96 хувь нь гэж хариулжээ.

Та оршин суугаа газрын аюулгүй байдлаа та хэрхэн үнэлэх вэ гэсэн асуултад 69 хүн буюу 39 хувь нь аюулгүй, аюултай гэж 35 буюу 25 хувь, шөнө орой явахад айдаг гэж 42 буюу 23 хувь, аюулгүй байдлыг

хангах арга хэмжээ авах шаардлагатай гэж 32 буюу 18 хувь нь хариулжээ.

Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэхэд “хөршийн хяналт”-ын үйл ажиллагааг сайжруулах талаар Та саналаа хэлнэ үү? гэсэн асуултад

- Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн талаар сайн мэдэхгүй байна, дахин хэрэгжүүлэх шаардлагатай;
- Иргэд, олон нийтийг мэдээллээр хангах, хөршийн хяналтын үйл ажиллагааг цааш нь үргэлжлүүлэн зохион байгуулах, хөршүүд хоорондоо харилцаатай байж нэгэндээ тусалж байвал сайн;
- Иргэн бүрийн оролцоог нэмэгдүүлэх, сэдэлжүүлэх зохион байгуулалттай, хариуцлагатай, хяналттай арга хэмжээ зохион байгуулах;
- Хөршийн эргүүл, цагдааг байнга ажиллуулах, техник технологийн дэвшлийг ашиглах, харанхуй гудамжийг гэрэлтэй болгох;
- Ухуулга суртчилгаа, ухуулга хуудас болон сургалт зохион байгуулахаас илүүтэйгээр *social* орчинд түгээх, давхар, орц бүрээрээ Фэйсбүүк групп үүсгэж ажиллах, нийгмийн сүлжээнд маш хүчтэй сурталчилгаа хийх хэрэгтэй;
- Хөдөө орон нутагт СӨХ байгуулах, хөдөө орон нутгийн иргэдээ ч бас ийм сургалтад сайн хамруулж мэдээлэлтэй болгох хэрэгтэй;
- Иргэн болон хорооны ажилтанууд хоорондын харилцаа холбоог сайжруулах, хамтарч ажиллах, иргэд оршин суучдад хөршийн хяналтын гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлын талаар ЗД, ЦБ, СӨХ-өөс тайлбарлан, танилцуулах үйл ажиллагааг тогтмол зохион байгуулах хөршийн холбоог үүсгэх, дахин сэргээх;
- Дүүрэг хорооноос ямар нэгэн энэ талаар ямар ч мэдээлэл өгдөггүй зөвхөн социал орчиноос мэдээлэл авдаг дүүрэг хороог сайн ажиллуулах хэрэгтэй Иргэдтэйгээ аль болохоор ойр байж хийж бгаа ажлаа тогтмол танилцуулах нь зүйтэй гэсэн саналуудыг ирүүлжээ.

Дүгнэлт. Монгол Улсад 2015 оноос нийслэлийн иргэд өөрсдийн оршин суугаа нутаг дэвсгэртээ аюулгүй амьдрах орчин нөхцлийг бүрдүүлэх, гэмт хэрэг, зөрчлийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх зорилгоор сайн дураар хамтран ажиллах санаачлагыг бий болгохоор “Хөршийн хяналтын хөтөлбөр”-ийг боловсруулж, хэрэгжүүлсэн нь сайшаалтай байна. Мөн гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлын онолын хүрээнд хөршийн хяналтын үйл ажиллагааны талаарх ойлголт, үзэл баримтлалыг харьцуулан судалж, энэ чиглэлийн эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг хийх, практикт нэвтрүүлэх, хөгжүүлэх шаардлагатай байна.

Иргэдээс хөршийн хяналтын үйл ажиллагааны өнөөгийн байдлыг тодорхойлохоор судалгаа авахад хөршүүд дийлэнх нь бие биеээ сайн таньдаггүй, хөршийн хяналтын үйл ажиллагааны тухай ерөнхий ойлголттой боловч энэхүү хөтөлбөрийг хэн хэрэгжүүлж, ямар арга хэмжээ явуулж байгаа нь иргэдэд мэдээлэл байхгүй байна. Мөн судалгаанд оролцогчдын 97 хувь нь хөршийн хяналтын үйл ажиллагаанд оролцож байгаагүй, ямар арга хэмжээ зохион байгуулагдсныг мэдэхгүй болох нь харагдаж байна.

Санал: Хөршийн хяналтын үйл ажиллагааг үр нөлөөг дээшлүүлэхийн тулд дараах саналыг дэвшүүлж байна. Үүнд:

1. Хөршийн хяналтын хөтөлбөрийг дахин хэрэгжүүлэх. Ингэхдээ бусад хамтран хэрэгжүүлж болох хавсралт хөтөлбөрүүдийг судалж, хэрэгжүүлэх;
2. Хөршийн хяналтын үйл ажиллагааны талаарх ухуулга, сурталчилгааг нийгмийн сүлжээнд түгээх, иргэд, оршин суугчдын фэйсбүүк группыг үүсгэж хамтран ажиллах;
3. Оршин суугчдыг танилцуулах, хамтын ажиллагааг өргөжүүлэхийн тулд хороо, СӨХ-өөс олон нийтийн арга хэмжээг тогтмол зохион байгуулах, хотхон, орон сууцнуудын гадаах тохижолтыг сайжруулах,
4. 2015-2020 онд хэрэгжсэн хөршийн хяналтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн сайн болон дутагдалтай талыг тодорхойлж, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг оновчтой зохион байгуулах;
5. Хөршийн хяналтын хөтөлбөрийн хүрээнд урамшуулалт эргүүл ажиллуулах санхүүгийн асуудлыг шийдвэрлэж, тогтмол эргүүл хийх, тандалт хийх боломжуудыг нэмэгдүүлэх нь зүйтэй байна.